

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

Η όλη εργασία χωρίστηκε σε τρεις μεγάλες θεματικές ενότητες και κάθε ενότητα σε επιμέρους θεματικές ενότητες που ασχολήθηκε η κάθε ομάδα χωριστά.

Α΄ Θεματική Ενότητα

Λαϊκή πίστη και λατρεία σύμφωνα με τον κύκλο του χρόνου

- ❖ Έθιμα Δωδεκαημέρου Χριστουγέννων
  - Χριστούγεννα (1η Ομάδα)
  - Πρωτοχρονιά (2η Ομάδα)
  - Φώτα (3η Ομάδα)
- ❖ Έθιμα του κύκλου της Αποκριάς (3η Ομάδα)
- ❖ Έθιμα Πάσχα (2η Ομάδα & 3η Ομάδα)
- ❖ 1η Μαρτίου }
1η Απριλίου } (1η Ομάδα)
1η Μαΐου }
- ❖ Παναγύρια }
Αγίου Χαραλάμπους } (1η Ομάδα)
Αγίας Κυριακής }

Β΄ Θεματική Ενότητα

Ο κύκλος της ζωής

- ❖ Γεννήσεις }
Βαπτίσεις } (2η Ομάδα)
- ❖ Γάμος (1η Ομάδα)
- ❖ Θάνατος (Δεν έγινε αναφορά)

Γ΄ Θεματική Ενότητα

Καθημερινή Ζωή

- ❖ Αγροτική ζωή (Όλες οι ομάδες από κάποια ασχολία)
- ❖ Παραδοσιακές συνταγές (Όλοι οι μαθητές έφεραν κάποια παραδοσιακή συνταγή)
- ❖ Παιχνίδια που έπαιζαν οι παλιοί (1η Ομάδα)
- ❖ Στατιστικά (1η Ομάδα)

Σχεδιασμός Προγράμματος

➤ 1η Εβδομάδα, Παρασκευή 19 Δεκεμβρίου 2003

Γνωριμία ομάδας. Γενική συζήτηση για το θέμα. Εντοπισμός προηγούμενης γνώσης των μαθητών για τα έθιμα της περιοχής. Γενική συζήτηση και ενημέρωση για το θέμα. Συγκρότηση υποομάδων.

Ανάθεση πρώτης εργασίας (εύρεση πληροφοριών για τα Χριστούγεννα, την Πρωτοχρονιά και τα Θεοφάνεια). Φωτογράφιση της φάτνης και άλλων σημείων της Δημητσάνας που είχαν Χριστουγεννιάτικο στολισμό.

Υπήρχε αρκετός ενθουσιασμός και έτσι αποφασίσαμε να διοργανώσουμε την γιορτή των Χριστουγέννων και να παρουσιάσουμε τα έθιμα του δωδεκαημέρου, παρόλο που είχαμε λίγο χρόνο στην διάθεση μας.

➤ 2η Εβδομάδα, Δευτέρα 22 Δεκεμβρίου 2003

Συγκέντρωση και επιλογή πληροφοριών. Τα παιδιά συγκέντρωσαν πληροφορίες από βιβλία Λαογραφίας της Δημοτικής βιβλιοθήκης. Ακόμη από την οικογένειά τους, ρωτώντας για τα έθιμα που ίσχυαν παλαιότερα και συνέκριναν τις πληροφορίες αυτές μέσα στην τάξη κατά πόσο ισχύουν και σήμερα.

Έγινε πρόβα για την γιορτή και ακούσαμε κάλαντα που έλεγαν παλιά στην Δημητσάνα καθώς και κάλαντα που λέγονται σε άλλες περιοχές της Ελλάδας.

➤ 3η Εβδομάδα, Τετάρτη 14 Ιανουαρίου 2004

Έρευνα σε βιβλία της σχολικής βιβλιοθήκης. Οι μαθητές πήραν τις τελικές αποφάσεις για το περιεχόμενο του 1ου μέρους της εργασίας και έφτιαξαν ένα σκελετό για τη δομή της. Τους ανατέθηκε να γράψουν το τελικό κείμενο.

➤ 4η Εβδομάδα, Παρασκευή 23 Ιανουαρίου 2004

Οι μαθητές επισκέφθηκαν το εργαστήριο πληροφορικής. Εκεί μπήκαν σε site της Αρκαδίας για να βρουν στοιχεία για τοπικά έθιμα.

Ανάθεση δεύτερης εργασίας (εύρεση πληροφοριών για γεννήσεις - βαφτίσεις / αραββώνες - γάμους και για τις Απόκριες και την Καθαρά Δευτέρα).

➤ 5η Εβδομάδα, Δευτέρα 26 Ιανουαρίου 2004

Οι μαθητές επισκέφθηκαν την θεία Βούλα Μπίρη -Κάλλα στο σπίτι της, η οποία έχει γεννηθεί και ζήσει όλα τα χρόνια στη Δημητσάνα. Η κυρία Μπίρη μίλησε για τα έθιμα του γάμου και μας έδειξε ένα προικοσύμφωνο από το 1929!

➤ 6η Εβδομάδα, Τετάρτη 4 Φεβρουαρίου 2004

Τα παιδιά σχολίασαν την επίσκεψη της προηγούμενης εβδομάδας και συζήτησαν για το περιεχόμενο του 2ου μέρους της εργασίας (παρουσίαση πληροφοριών για γεννήσεις-βαφτίσεις/αραββώνες-γάμους και για τις Απόκριες και την Καθαρά Δευτέρα).

Τα παιδιά αποφάσισαν να συμμετέχουν στο έθιμο του Μακαρονά που διοργανώνει κάθε χρόνο ο Δήμος και να μαζέψουν φωτογραφικό υλικό.

➤ **7η Εβδομάδα**, Παρασκευή 13 Φεβρουαρίου 2004

Το πρόγραμμα της Ευέλικτης Ζώνης δεν πραγματοποιήθηκε, γιατί το σχολείο έμεινε κλειστό την Παρασκευή λόγω κακοκαιρίας.

➤ **8η Εβδομάδα**, Δευτέρα 16 Φεβρουαρίου 2004

Συγκέντρωση πληροφοριών για το 2ο μέρος της εργασίας - σε βιβλία της βιβλιοθήκης του σχολείου και σε βιβλία που έφεραν τα παιδιά.

Σύνταξη ερωτηματολογίου για την έρευνα που πρόκειται να διεξάγουμε σχετικά με το πόσο οι μαθητές του σχολείου και οι νέοι της Δημητσάνας γνωρίζουν τα έθιμα της περιοχής τους και κατά πόσο θα ήθελαν να αναβιώσουν κάποια από αυτά.

Γράψιμο διαλόγων από δύο μαθήτριες για την αναπαράσταση του παραδοσιακού γάμου.

➤ **9η Εβδομάδα**, Τετάρτη 25 Φεβρουαρίου 2004

Εντυπώσεις από τον εορτασμό της Αποκριάς και το έθιμο του Μακαρονά - Συζήτηση.

Άκουσμα και σχολιασμός παραδοσιακών τραγουδιών γάμου.

Αποστολή ερωτηματολογίου.

➤ **10η Εβδομάδα**, Δευτέρα 1 Μαρτίου 2004

Οι μαθητές ανά ομάδα, αλλά και όλοι μαζί πήραν τις τελικές αποφάσεις για την 2η θεματική ενότητα που τους είχε ανατεθεί. Έφτιαξαν το σκελετό και έθεσαν χρονικά όρια για την τελική μορφή του κειμένου.

Ανάθεση της 3ης θεματικής ενότητας που είναι τα έθιμα της Μεγάλης Εβδομάδας-της Κυριακής του Πάσχα/1η Μαρτίου-1η Απριλίου-1η Μαΐου / Πανηγύρια για εύρεση υλικού.

➤ **11η Εβδομάδα**, Τετάρτη 10 Μαρτίου 2004

Οι μαθητές θα μιλήσουν για την 1η Μαρτίου. Θα κάνουν το σχεδιασμό για την δομή της ενότητας έθιμα του Πάσχα. Ετοιμασία γιορτής του Πάσχα.

Συζήτηση για το πανηγύρι του Αγίου Χαραλάμπους, όπου οι μαθητές είχαν παρευρεθεί στην πανηγυρική Θεία Λειτουργία και στην λιτάνευση της εικόνας.

Στατιστική επεξεργασία του ερωτηματολογίου με την βοήθεια της υπευθύνου. Ανάλυση αποτελεσμάτων.

➤ **12η Εβδομάδα**, Τετάρτη 17 Μαρτίου 2004

Επίσκεψη στην μονή των Αιμαλών και συγκέντρωση υλικού για το τελετουργικό της Μεγάλης Εβδομάδας και του Πάσχα.

➤ **13η Εβδομάδα**, Δευτέρα 22 Μαρτίου 2004

Σχολιασμός της επίσκεψης στην μονή Αιμαλών. Ολοκλήρωση των εθίμων του Πάσχα. Ετοιμασία της γιορτής του Πάσχα.

Ανάθεση της τελευταίας εργασίας, όπου καλούνται όλοι οι μαθητές να συμμετέχουν ανεξαρτήτως ομάδας για εύρεση υλικού σχετικά με την αγροτική ζωή, τις παραδοσιακές συνταγές και τα παιχνίδια που έπαιζαν οι παλιοί.

➤ **14η Εβδομάδα, Δευτέρα 29 Μαρτίου 2004**

Οι μαθητές θα μιλήσουν για τα έθιμα της 1ης Απριλίου και της 1ης Μαΐου. Το Πανηγύρι της Αγίας Κυριακής. Ολοκλήρωση των διαλόγων και ετοιμασίες για το θεατρικό «Αναπαράσταση παραδοσιακού γάμου».

➤ **15η Εβδομάδα, Τετάρτη 21 Απριλίου 2004**

Συζήτηση πάνω στο υλικό που βρήκαν σχετικά με τις αγροτικές ασχολίες και τις παραδοσιακές συνταγές. Απόφαση για καταγραφή των πιο αξιόλογων.

Πρόβες για το θεατρικό.

➤ **16η Εβδομάδα, Παρασκευή 30 Απριλίου 2004**

Αναβίωση παιγνιδιών που έπαιζαν οι παλιοί στο σχολείο. Οι μαθητές μαζί με τους υπεύθυνους καθηγητές θα διασκεδάσουν παίζοντας παιχνίδια που παίζονταν παλιά και έχουν ξεχαστεί.

➤ **17η Εβδομάδα, Δευτέρα 3 Μαΐου 2004**

Σύνθεση της εργασίας. Τύπωση του εντύπου, όπου θα καταγράφονται όλα τα έθιμα της περιοχής Δημητσάνας, με τα οποία ασχοληθήκαμε.

➤ **18η Εβδομάδα, Τετάρτη 12 Μαΐου 2004**

Προετοιμασίες για την παρουσίαση της εργασίας σε όλο το σχολείο, τους γονείς των μαθητών και την τοπική κοινωνία.

Τελική αξιολόγηση του προγράμματος από τους μαθητές.

Διαθεματική Προσέγγιση

1. Γλώσσα

- Παραγωγή γραπτού και προφορικού λόγου.
- Παραγωγή θεατρικού λόγου με την γραφή θεατρικών διαλόγων.
- Νανουρίσματα.
- Κάλαντα.
- Δημοτικά τραγούδια του γάμου.

2. Μαθηματικά

Στατιστική επεξεργασία συγκεντρωτικών στοιχείων για την τήρηση των εθίμων της περιοχής από τους νέους.

3. Πληροφορική

- Το Internet ως εργαλείο για την εύρεση πληροφοριών σχετικά με το θέμα.
- Χρήση του Microsoft word για την συγγραφή της εργασίας.
- Χρήση του Microsoft excel για την στατιστική επεξεργασία των δεδομένων της έρευνας για την τήρηση των εθίμων από τους νέους.

4. Θρησκευτικά

Τα παιδιά ασχολήθηκαν με τα έθιμα των μεγάλων εορτών της Χριστιανοσύνης (Χριστούγεννα - Φώτα - Πάσχα - Θρησκευτικά Πανηγύρια)

5. Ιστορία -Μυθολογία

Οι μαθητές ερεύνησαν τη σύνδεση ορισμένων εθίμων με ιστορικά γεγονότα ή μυθολογικά στοιχεία (π.χ. η Διονυσιακή λατρεία και η επίδρασή της στα έθιμα της Αποκριάς).

6. Χημεία

Το ότι το ομοίωμα του Μακαρονά περιέχει Μπαρούτι κάνει το κάψιμό του ακόμη πιο εντυπωσιακό σε σχέση με τα υπόλοιπα μέρη της Ελλάδας, στα οποία γίνονται ανάλογες αναπαραστάσεις. Σ' αυτό συντέλεσε το γεγονός ότι το μπαρούτι είναι εκρηκτική ύλη που παρασκευάζεται αποκλειστικά στη Δημητσάνα, κυρίως από την εποχή της Επανάστασης.

Γι' αυτό θα γίνει αναφορά στο τρόπο παρασκευής του και στη χημική του σύσταση.

7. Μουσική

Ακρόαση παραδοσιακών δημοτικών τραγουδιών του γάμου.

Οι μαθητές έψαλαν τα κάλαντα και έκαναν μια αυτοσχέδια μελοποίηση σε κάλαντα του αφέντη, που τραγούδησαν στην Χριστουγεννιάτικη γιορτή του σχολείου.

8. Γυμναστική

Οι μαθητές στην παρουσίαση του προγράμματος θα χορέψουν παραδοσιακούς χορούς.

Οι μαθητές θα παίξουν παιχνίδια που παίζονταν παλιά.

9. Οικιακή Οικονομία

Οι μαθητές θα αποκτήσουν γνώσεις σχετικά με τις διατροφικές συνήθειες των κατοίκων της περιοχής κατά τις περιόδους των μεγάλων εορτών (π.χ. νηστεία, χοιροσφάγια κ.λ.π.).

Επίσης, οι μαθητές θα γνωρίσουν τις παραδοσιακές τροφές μέσα από την ενότητα παραδοσιακές συνταγές.

Χριστουγεννιάτικη φάτνη στην πλατεία της Δημητσάνας

ΓΑΜΟΣ

Θεόφιλος. Ζεύγος Πηλιορειτών

ΕΘΙΜΑ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ

Γενικά

Τη βάση για τη συγκρότηση οικογένειας αποτελεί ο γάμος, η συναινετική ένωση του άντρα και της γυναίκας. Αποσκοπεί τόσο στην επιβίωση, όσο και στην ευημερία του ζευγαριού μέσα στο κοινωνικό σύνολο όπου ζει, αλλά και της οικογένειας μέσα στο χρόνο. Σηματοδοτεί, ακόμα, τις αλλαγές σε κοινωνικό και οικονομικό επίπεδο, που αρχίζουν από τη στιγμή αυτή και ύστερα για τη ζωή των δύο ετερόφυλων ατόμων. Στην αγροτική κοινωνία όλα άλλαζαν από τη στιγμή του γάμου: οι ρόλοι, τα δικαιώματα, οι υποχρεώσεις, η συμπεριφορά ακόμα και το ντύσιμο. Ιδιότητες που επιδοκιμάζει η αγροτική κοινότητα και τις θεωρεί απαραίτητες για ευτυχισμένο γάμο είναι η ομορφιά και η αγνότητα της νύφης, η λεβεντιά του γαμπρού, η οικονομική κατάσταση, οι σχέσεις -της νύφης κυρίως- με το οικογενειακό και κοινωνικό περιβάλλον και, πάνω από όλα, η γονιμότητα του ζευγαριού.

Στην ελληνική παραδοσιακή κοινωνία ο γάμος επικυρώνεται με εξαιρετικά ενδιαφέρουσες εθιμικές διαδικασίες που συνδέονται με τα κοινωνικά δεδομένα. Ο λαός θεωρούσε απαραίτητες τις εθιμικές πράξεις και τελετές του γάμου, που είχαν συνήθως θρησκευτικό, μαγικό και συμβολικό χαρακτήρα. Πίστευε ότι έτσι προστατευόταν το ζευγάρι από το φθόνο και τις βασκανίες των ανθρώπων και τις βλαπτικές διαθέσεις των δαιμόνων. Επίσης, οι δοξασίες αυτές αποσκοπούσαν στην ευτυχή ένωση του ζευγαριού, στην πολυπόθητη πολυτεκνία και αρρενογονία και ακόμα στην οικονομική του ευημερία.

Ο γάμος είναι κάτι το ιερό και πρέπει να γίνεται με ξεχωριστό τρόπο. Τα έθιμα του γάμου των προγόνων μας σιγά-σιγά εξαφανίζονται και η νεολαία δεν τα ξέρει. Δεν της είναι γνωστά, γιατί κανένας δεν της τα δίδαξε. Οι καιροί άλλαξαν και τα έθιμα του γάμου επίσης άλλαξαν πολύ, αλλά κάποιοι ηλικιωμένοι δεν τα ξεχνούν, τα θυμούνται.

Γι' αυτό όλα τα παιδιά της τάξης μας μαζί με τους υπεύθυνους καθηγητές **επισκεφθήκαμε την κυρία Σταυρούλα Κάλλα-Μπίρη** για να πληροφορηθούμε από πρώτο χέρι τα έθιμα του παλιού γάμου. Παρόλο που την ημέρα που είχαμε προγραμματίσει την επίσκεψη είχε χιονίσει στην Δημητσάνα, με χαρές και γέλια και χιονοπόλεμο ανηφορήσαμε στο σπίτι της κυρά Βούλας, όπου μας περίμενε με μεγάλη χαρά και μέσα σε μία ζεστή ατμόσφαιρα γεμάτη θαλπωρή μας μίλησε για το γάμο της και πως γινόταν ο γάμος στην εποχή της στην Δημητσάνα και τα περίχωρα.

ΠΡΟΞΕΝΙΟ

- **Θεία Βούλα γειά σου!**
- *Καλώς τα παιδιά μου, περάστε μέσα.
Πω-πω γέμισε το σπίτι μου παιδιά!*
- **Θεία Βούλα θέλουμε να μας μιλήσεις
για το γάμο στα χρόνια σου.**
- *Πάρτε πρώτα ένα μελομακάρονο που
έφτιαξα με τα χέρια μου και μετά τα
λέμε με την ησυχία μας.*
- **Θα σε ρωτάμε και εσύ θα απαντάς.**
- *Εντάξει παιδιά μου.*
- **Πως αρραβωνιαζόσαστε τότε θεία;**
- *Στο καιρό μας αρραβωνιαζόμασταν με προξενιό.
Με αγάπη στους 10 ένας παντρευόταν.*
- **Και τα προξενιά πως γινόταν;**
- *Κάποιος που ήξερε την νύφη και τον γαμπρό
ο «συμπεθεροφτιάχτης» έκανε κουβέντα.*
- **Ποιος ξεκινούσε πρώτος;**
- *Ο πατέρας του γαμπρού συνήθως έστελνε το προξενιό.
Στα χρόνια μου οι γονείς αποφάσιζαν για
το γάμο των παιδιών τους.*
- **Τι λάμβαναν υπόψη;**
- *Την αγνότητα και την προίκα της νύφης.*
- **Ρωτούσαν την γνώμη της κοπέλας;**
- *Όχι. Δεν μπορούσε να αρνηθεί γιατί ο πατέρας
την ξέγραφε από παιδί του.*

Το εθιμοτυπικό του γάμου στη Δημητσάνα

Τα παλιά, χρόνια στη Δημητσάνα, οι νέοι δεν είχαν συναναστροφή με τις κοπέλες, τις έβλεπαν και κοκκίνιζαν. Αν τύχαινε να συμπαθήσει ο ένας τον άλλο μόνο με τα μάτια το δείχνανε. Εάν οι γονείς του νέου ή της νέας δεν έλεγαν το ναι, γάμος δε γινόταν. Και αν τύχαινε, ο γαμπρός να 'ναι στα ξένα, με μια φωτογραφία που έστελνε, οι γονείς της νύφης το αποφάσιζαν χωρίς να τη ρωτήσουν.

Προξενιό

Ο γάμος στην Δημητσάνα γινόταν συνήθως με προξενιό. Η νύφη παίρνει προίκα. Η προίκα είναι το πιο δύσκολο πρόβλημα για την οικογένεια που έχει κορίτσι. Από τη στιγμή που θα γεννηθεί το κορίτσι, αρχίζουν και οι φροντίδες της μητέρας για τη συγκέντρωση της προίκας. Τρώει ψωμί και κρεμμύδι, να της μείνουν τα λεφτά να πάρει τα μαλλιά, να υφάνει τις παντανίες, τις κουβέρτες, τα χαλιά και τόσα άλλα σκουτικά απαραίτητα για το σπίτι. Η μητέρα αγωνίζεται να ετοιμάσει το γιούκο του κοριτσιού με χοντρικά ρούχα και να γεμίσει τα μπαούλα με ψιλικά (σεντόνια, μαξιλάρια κ. ά.).

Φροντίζει κι ο πατέρας, μα λιγότερο από τη μητέρα, αυτός τα βλέπει όλα εύκολα και καμιά φορά και περιττά.

Η προίκα ετοιμάστηκε, μα δε φτάνει μόνο αυτό. Οι γονέοι (γονείς) δε βρίσκουν ησυχία, τους βασανίζει κάθε μέρα η αποκατάσταση του αδύνατου μέρους, όπως λένε τα κορίτσια.

Για να παντρευτεί το κορίτσι χρειάζεται και ενέργεια, πρέπει να βρεθεί ο προξενητής για να βάλει «το νερό στ' αυλάκι».

Χρειάζεται φροντίδα: «Η παντρεία και το τσουκάλι, θέλει ανάγκαση μεγάλη». Γι' αυτό και θεωρούνταν κακότυχοι οι γονείς που είχαν πολλά κορίτσια. Όμως μια παροιμία λέει: «στου καλότυχου την πόρτα, κοριτσάκι γεννιέται πρώτα».

Ο προξενητής, ο «συμπεθεροφτιάχτης», ξέρει το γαμπρό και την νύφη και κάνει την πρόταση. Σε άλλες περιπτώσεις, όταν ένας νέος έβλεπε μια κοπέλα και ήθελε να την παντρευτεί, το έλεγε στον πατέρα του και επακολουθούσε το «συνοικέσιο». Ο προξενητής του γαμπρού ή της νύφης πήγαινε στο σπίτι κι έκανε αρχικά την πρόταση για το πρόσωπο. Ο προξενητής, ο «συμπεθεροφτιάχτης», κάνει την πρόταση κι αν δέχονται λένε: «Αν είναι από το Θεό ας γένει». Αν δε θέλουν, λένε πάλι: «Δεν είμαστε έτοιμοι» ή «Δεν είναι καιρός ακόμα».

Ο προξενητής πήγαινε στο σπίτι της κοπέλας και συζητούσε με τους γονείς της για την πρόταση. Συνήθως η κοπέλα δεν ήταν παρούσα στη συζήτηση. Ερχόταν μόνο για να κεράσει τον ξένο. Ο πατέρας της κοπέλας για να πει το ναι έπρεπε να ελέγξει πρώτα την καταγωγή του νέου, για να δει αν καταγόταν από καλή οικογένεια. Αν ο νέος ήταν πλούσιος, από καλή οικογένεια, με χρήματα και χωράφια, ο πατέρας της κοπέλας μπορούσε να πει το ναι και την ίδια ώρα.

Συνήθως, οι γονείς της κοπέλας ζητούσαν κάποιο χρονικό διάστημα για να σκεφτούν, να ρωτήσουν την κόρη τους αν δεχόταν να παντρευτεί το νέο και μετά έδιναν τη συγκατάθεσή τους. Πριν αποφασίσει ο πατέρας, ρωτούσε και τους συγγενείς τη γνώμη τους και τη λάμβανε πολύ σοβαρά υπόψη. Υπήρχαν φορές που οι γονείς ανάγκαζαν την κόρη τους να πει το ναι, έστω και αν δεν το ήθελε η ίδια, ιδίως αν ήταν φτωχοί ή είχαν οικονομικές δυσκολίες και ο νέος είχε οικονομική άνεση. Η κοπέλα συνήθως υπάκουε στη θέληση των γονιών της.

Αν γίνει δεκτή η πρόταση του προξενητή συναντιόνται οι γονέοι του γαμπρού και της νύφης, οι συμπεθέροι και κουβεντιάζουν για την προίκα. Δεν έδιναν μεγάλη σημασία στο πρόσωπο, βαρύνουσα γνώμη είχε η «προίκα». Τι δίνει ο πατέρας της νύφης στο γαμπρό. (Χρήματα, ρουχισμό, κουζινικά, αμπέλια, χωράφια, ζώα).

«Αμ' αν δεν πάρει αμπέλι η νύφη πού θα κόψει σταφύλια;»

«αμ αν δεν πάρει ζωντανό, πώς θα πάει στο μύλο;»

«αμ αν δεν πάρει τα χαλκώματα και δεν της δίνει η πεθερά πως θα σιγουριστεί;»

«αν δεν πάρει ποτήρια και κανάτια, πώς θα πιεί νερό;»

Ήταν το συνηθισμένο τροπάρι.

Μπορεί όμως και ο προξενητής να ζητήσει από τον πατέρα της νύφης το «προικοσύμφωνο», το χαρτί που είναι γραμμένη η προίκα (λεφτά, ρούχα, χτήματα κ.λ.π.).

Προικοσύμφωνο του 1929 της πεθεράς της κυρίας Βούλας Μπίρη -Κάλλα

Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ
 Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος Ἀμήν.

Σήμερον τὴν 2^η Ιανουαρίου 1929
 ἔσυμφωνήσαν ἡ κυρία Ἀντωνία
 Ἡ Πασιανῆ μετὰ τοῦ κυρίου Κυρια-
 κού Γ. Καίτοι. ἔχων διαγαζέρα Πα-
 ναγιώτα καὶ δεῖδη αὐτὴν εἰς τὸν ἀ-
 ριστὸν Κυριακὸν σύζυγον δυνάμει τῶν
 Ὁρθοδόξων ἑκτετακτικῶν Κε-
 νῶτων τῆς Ὁρθόδοξου Ἀπειρο-
 κῆς Ἐκκλησίας. Δεῖδη εἰς αὐτὴν
 ὡς ἀρτίου καὶ ἑξῆς ἀράγματα.

- 1, ἕνα φέση
- 2, ἕνα βέρο
- 3, ἕνα φεύγος στοχαρίμα
- 4, Μία παφιζα
- 5, δύο δαυζυῖδια
- 6, δύο Ζαμέζες
- 7, ἕνα ἑσπανοφύριον
- 8, ἕνα φορέμα α διαφόρα
- 9, ἕνα μισοφοῖα καὶ 8 μωσούλες
- 10, δώδεκα ὄσους μισα γυναιμεία
- 11, δώδεκα ὄσους χόνια
- 12, δώδεκα ὄσους σα ἀνδρεια
- 13, δώδεκα ἑσώβια
- 14, δώδεκα ὄσους ἑξ ὄρωσούλες.

- 15, Δώδεκα φαγύλι
- 16, Πέντε τραπέζομαύρα
- 17, Όυζο σεντόνια
- 18, Ένα ψώγος καταδεχίμια
- 19, Ένα ψώγος φερλοερόωανα
- 20, Δεκαπέντε μικρά διαγόρα
- 21, Τέσσερες μικρές
- 22, Πέντε μαζινίδες
- 23, Δώδεκα ψώγος μαζίνες γουαμιά
- 24, Έξ ψώγοι μαζίνες ανδρειμιά
- 25, Δύο μωερίδες
- 26, Ένα αισυήρι
- 27, Δώδεκα μαζίνες μελαφοζα
- 28, Δώδεκα μαζίνες βαρσαυέρα
- 29, Τρεις τσεμπίδες
- 30, Όυζο παρσο
- 31, Μία ανδρομιά
- 32, Ένα αυχίμι
- 33, Δύο μαζινίχες
- 34, Δύο μωβέρτες
- 35, Δύο τριμιά
- 36, Τέσσερα τζόμαα Αριδ. 4,
- 37, Τρία τετάρτα
- 38, Δύο τεγιά
- 39, Μία μαρσάνα
- 40, Ένα λεβέ
- 41, Δύο τιγάνι Αριδ. 2,
- 42, Δύο σνδεροσ αϊ
- 43, Ένα ψώγος μισούρα
- 44, Και δεκατέσσερις χιχάδες μελιζες

Προικοσύμφωνο του έτους 1925

Προικοσύμφωνο

1	Διαυρόν	1	Αεβέζη.
1	Σύρος Βιογαρίκια	2	Τενβρία
4	Θαυτιθία	1	Τεφι
2	Φωδρίσια		
9	Αραβιά, Ανθρούα	1	Τόσουκαγι
13	Βουβανία υφανία	1	Τυγάνι
7	Λουβανία Γιάννα	1	Σαυρία
8	Μυσοβόρια	2	Σαγάνια
8	Παντεμόνια Γυναίκα	2	Σισροβτιβ
20	Πουκάροβα Γυναίκα	2	Μακκούα
15	Μαρόμιας Διαφορές		
3	Κουμπερίνα	1	Σαϊβρία
57	Ποδία Διαφορές	1	Μαωάνα
3	Τραυφμάνογια	2	Κουβέρτα
10	Πετρίτσι	3	Κιγίμια
3	Αιντόνια	12	Προβωβογα
2	Μαντανίες	2	Θεάμια
1	Μητρομύδα	1	Σύρος Σαυά
2	Παυόφρατα	2	Γιοῦρτα
5	Αιρόμια	7	Σαμουγία

Μετρητά

Γραμ. (18) δέκα εκατ' χιλιαδες.
και την ευχην των Γουλιαν

Προικοσύμφωνο του έτους 1925. Αναφέρεται στο γάμο της Γιαννούλας Χρ. Παναγόπουλου μετά του Λάμπρου Βέργου και έχει γραφτεί από τον αδελφό της, Θανάση Παναγόπουλο. (Στου Σέρβου)

Όλα, όσα συμφωνούσαν και ήσαν γραμμένα σ' ένα χαρτί (προικοχάρτι), έπρεπε να τα 'χει έτοιμα ο πεθερός τη βδομάδα του γάμου. «Τ' ακούς; έτοιμα να είναι όλα, έλεγε ο γαμπρός. Αν δεν είναι, ούτε και 'γω δεν ξέρω τι θα γίνει...».

Αστείο περιστατικό

Κάποτε ένας γαμπρός είδε μια γελάδα στο σπίτι του πεθερού και την ήθελε να την πάρει προίκα. Επέμενε και φοβέρισε «Αν δεν πάρω τη γελάδα, γάμος δεν γίνεται».

Ο πεθερός, του την έταξε και είπε θα την δώσει έξω στην εκκλησιά, πριν στεφαναθούν.

Την ημέρα του γάμου, ήρθε το συμπεθεριό και ο πεθερός δεμένη από το λαιμό, πρόσφερε στο γαμπρό την αγελάδα. «Αυτή μου ζήτησες» είπε.

Διαλύθηκε το συμπεθεριό και γύρισαν στο χωριό μουτζουρωμένοι!

Γάμος από αγάπη (κλέψιμο)

Θα αδικούσαμε όμως τους νέους της εποχής εκείνης, αν τους καταγράφαμε όλους στο πνεύμα της εμπορικής συναλλαγής και δεν τους παραχωρούσαμε το δικαίωμα, με τη δύναμη του έρωτα, με τη λαμπρότητα της αγάπης και της λατρείας, της αμοιβαίας συμπάθειας, να περπατάνε πάνω από τέτοιες δοξασίες, από τέτοιες πατριαρχικές δομές και να χτίσουν το σπιτικό τους, την ευτυχία τους, στο χώρο του έρωτα και της αμοιβαίας γνωριμίας κι απόφασης. Τα ίδια τα τραγούδια του λαού, το μαρτυράνε καθαρότατα:

«Τι έχεις κόρη μ' κι αρρωσταίνεις!...»

«Την αγάπη μου την επιθύμησα κι έστειλα να 'ρθει το βράδυ!»

«Πες μου ποια μάνα ποια μαντζουράνα

πες μου ποια μάνα σ' έκανε και σ' έστειλε σε μένανε!...»

Και ήταν πολλές οι περιπτώσεις, που έφταναν οι ερωτευμένοι να κλέβονται, χωρίς τη συγκατάθεση των γονιών και πολύ σωστά, ο λαός επιγραμματικά δίνει σ' αυτή την περίπτωση την απάντηση: «Σαν θέλει η νύφη κι ο γαμπρός, τύφλα να 'χει ο πεθερός!!»

Κατόπι κανονίζουν την ημέρα που θα γίνουν οι αρραβώνες.

Δεν τους ένοιαζε αν ήτανε οι νιοι ερωτευμένοι,

Αν παίρνονταν με προξενιό ή αν ήτανε κλεμένοι.

Ίδιο αρραβώνα κάνανε, γάμο και επιπλοσύνη,

ίδιο το σπίτι, τα προικιά κι ό,τι έπρεπε να γίνει.

ΑΠΟΚΡΙΕΣ ΣΤΗ ΔΗΜΗΤΣΑΝΑ

Το έθιμο του Μακαρονά

Τις Αποκριές, συνήθιζαν να ντύνονται «μασκαράδες ή μπαρμπούτες ή μπούλες».

Παρέες - παρέες, φόραγαν διάφορα ρούχα, ακόμα και δέρματα ζώων (π.χ. πολλοί για να κάνουν τις αρκούδες φορούσαν τομάρια γίδινα), έκρυβαν το πρόσωπο για να μη γνωρίζονται με τουλπάνι ή τσεμπέρα ή το έβαφαν με μουτζούρα, κρέμαγαν και κανένα κουδούνι στο λαιμό ή στη μέση και γύριζαν στους δρόμους. Απόφευγαν να μιλάνε, για να μη γνωρίζονται. Τα παιδιά φοβόντουσαν πολύ τους μεγάλους μασκαράδες και έτρεχαν να κρυφτούν.

Έκαναν και επισκέψεις στα σπίτια! Στα περισσότερα σπίτια, έβγαζαν την πρόχειρη μάσκα και μίλαγαν, φανέρωναν ποιοί ήσαν και έτρωγαν τον Αποκριάτικο μεζέ κι έπιναν το ποτηράκι τους, για να ευχηθούν «Χρόνια πολλά».

Μερικές φορές έκαναν ολόκληρο συμπεθεριό, οι μασκαράδες. Με νύφη, γαμπρό, κουμπάρο και συμπεθέρους. Το συμπεθεριό ξεκινούσε με στολισμένα άλογα από την «Παράκα», περνούσε την αγορά, έφτανε στις «Παύλαινας» και με το γυρισμό ξεπέζευαν όλοι στην αγορά και έστηναν χορό. Η νύφη ήταν πάντοτε ντροπαλή και συμμαζωμένη!

Την Καθαρή Δευτέρα έφτιαχναν τον «Μακαρονά». Ο Μακαρονάς ήταν ομοίωμα ανθρώπου. Μια φόρμα γεμάτη άχυρο ή πριονίδι και λίγο μπαρούτι! Από το πρωί τον βάζανε πάνω σε ένα γαϊδούρι και τον γυρίζανε σε όλη την Δημητσάνα.

Μια μαυροφορεμένη παρέα (μασκαράδες) έκλαιγαν πρώτα τον «Μακαρονά».

Η νύφη έκλαιγε απαρηγόρητη και «κοπανιότανε» για το κακό που έπαθε ο γα-

μπρός, ο Μακαρονάς που έφαγε πολλά μακαρόνια και πέθανε. Αφού έλεγαν και μοιρολόγια και τον έκλαιγαν με «κροκοδείλια» δάκρυα, έπαιρναν τον Μακαρονά, τον έδεσαν με ένα σύρμα και τον ύψωναν στη μέση της αγοράς και έμπαιναν όλοι στο χορό και χόρευαν μαζί και η χήρα γυναίκα του.

Στο μεταξύ παρέες στην αγορά χαλάγανε τα κούλουμα (τρώγανε χαλβάδες και διάφορα σαρακοστιανά).

Το απόγευμα περιμένανε πως και τι να δούνε την απόφαση του δικαστηρίου, όπου συγκεντρώνονταν έξω από το καφενείο 5-6 φουστανελάδες - γέροντες με κανονική έδρα, Ευαγγέλιο (όλα τα του δικαστηρίου) να δικάσουν τον Μακαρονά (αναπαράσταση κανονικού δικαστηρίου). Το δε σεβαστό δικαστήριο έβγαζε την απόφαση (κακούρηγμα) να κάψουν τον Μακαρονά.

Τότε έπαιρναν τον Μακαρονά, τον έδεσαν με ένα σύρμα και τον κρέμαγαν από το ένα καφενείο στο άλλο.

Αφού του έκαναν τρισάγιο, του βάζανε φωτιά και τον καίγανε.

Ο Μακαρονάς γινόταν σαν πυροτέχνημα μια και περιείχε μικρή ποσότητα μπαρούτι (προϊόν Δημητσάνιτικο). Η χήρα γυναίκα του έκλαιγε πάρα πολύ μόλις έβλεπε όλα αυτά. Αλλά μετά όλοι μαζί οι μασκαράδες συνέχιζαν το γλέντι μέχρι το βράδυ.

Το έθιμο του Μακαρονά παραμένει αναλλοίωτο μέχρι σήμερα, με τη διαφορά ότι σήμερα πραγματοποιείται την Κυριακή πριν την Καθαρά Δευτέρα.

Την περιγραφή μας την έκανε ο κ. Παναγιώτης Μαλεβίτης.

Επίσης, πήραμε πληροφορίες από το βιβλίο της Ασήμωσ Κουστένη - Λαογραφικά της Δημητσάνας.

